

Богдан Коломійчук

НЕБО НАД ВІДНЕМ

Дві справи
комісара Вістовича
Львів, 1914–1919 рр.

РЕТРОРОМАН

FOLIO

Богдан Вікторович Коломійчук

Небо над Віднем

Серія «Ретророман»

предоставлено правообладателями

http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=18574126

*Богдан Вікторович Коломійчук «Небо над Віднем». Роман і повість.
Серія «Ретророман». Літературно-художнє видання: Фоліо; Харків;
2015*

ISBN 978-966-03-7371-6

Аннотація

Богдан Коломійчук (нар. 1984 р.) – український письменник, володар Гран-прі міжнародного конкурсу «Коронація слова-2013» за історико-авантюрний роман «Людвисар. Ігри вельмож». Автор збірок детективних оповідань «Таємниця Єви» (2014) та повістей «В'язниця душ» (2015). Усі три книжки вийшли друком у видавництві «Фоліо». У творах письменника поєднуються захоплюючий сюжет, містика, гумор та правдиві історичні факти.

До книжки увійшов детективний роман «Небо над Віднем» та повість «Остання справа комісара Вістовича». Роман розповідає про загадкові події, що мали місце у Львові, Будапешті та Відні на початку Першої світової війни. На виставці у місті Лева зникла одна з найцінніших коштовностей Габсбурзької династії, яка до того ж має здатність змінювати плин часу. До справи береться

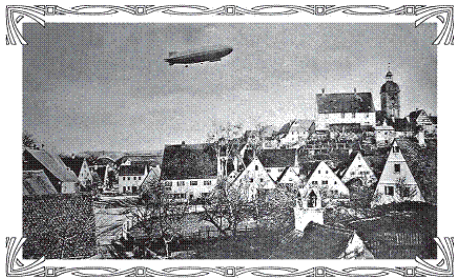
львівська поліція на чолі з комісаром Вістовичем, а протидіє їм російська «охранка».

Содержание

Небо над Віднем	5
Розділ I	5
Розділ II	15
Розділ III	27
Розділ IV	44
Розділ V	66
Конец ознакомительного фрагмента.	68

Богдан Вікторович Коломійчук Небо над Віднем роман і повість

Небо над Віднем

Розділ I

Невисокий чоловік років п'ятдесяти, одягнений у легкий білий костюм без краватки, знервовано міряв кроками простору кімнату з чудовим інтер'єром у бідермаерському стилі. Час від часу цей пан сягав рукою до обличчя, щоб поправити там окуляри, які сповзали зі спітнілого носа. Після цього він

погладжував бороду, а потім опускав руку до шиї, де рвучко смикав комір доброї бавовняної сорочки, намагаючись розстебнути його ще більше.

Стояла серпнева духотінь... Чоловік у кімнаті вже либонь разів п'ятдесят повторив свій потрійний ритуал, коли на зграбному секретері задзвонив телефон. Востаннє особливо сильно шарпнувши нещасний комір, від чого сорочка позбулася другого за ліком гудзика, він кинувся до апарату.

– Слухаю, – випалив чоловік хрипливатим голосом.

Після численних клацань, посвистувань та інших звуків, схожих на ті, що лунають, коли хтось намагається виплюнути риб'ячу кістку, в слухавці почувся далекий жіночий голос:

– Докторе Шоймане?

– Так, я слухаю, – повторив він.

– Докторе Шоймане, це ваш секретар, Клавдія... На жаль, в мене погані новини: жодного квитка до Відня немає і найближчим часом не буде. Пояснюють, що залізниця повністю зайнята військовими поставками...

– Гівняна залізниця! – не витримав доктор.

В слухавці знову почулися свист і плювання.

– Пробачте, пане докторе, не почула... Повторіть, будь ласка... – попрохала Клавдія, коли сторонні звуки стихли.

Однак її співрозмовник вирішив себе опанувати і вдруге не називати імперську залізницю гівняною. Чоловік глибоко вдихнув, а видихнувши, запитав спокійнішим голосом:

– А диліжанси, Клавдіє? Ви дізнавались про диліжанси?

– Більшість візників мобілізували до війська, – відповіла секретар, – а нові не знають дороги... Диліжанси також не ходять.

Доктору Шойману знадобилось чимало зусиль, щоб подякувати Клавдії і спокійно покласти слухавку. В ту мить він чітко зрозумів дві речі: те, що його секретар як завжди чесно виконала свою роботу, тобто можливості дістатись до Відня в нього справді немає, і те, що через свою жадібність він застрягне в цьому проклятушому Львові надовго.

Доктор Шойман вкотре з жалем пригадав, як два тижні тому друзі переконували його завершити всі свої справи в Лемберзі і чимшвидше повертатись до столиці. Російські війська тоді ще стояли на кордоні, але газети, переважно віденські, переконували, що війна неминуча. Однак Шойман не поспішав. На Площі Ринок і далі продавали його улюблені медяники, в Стрийському парку гуляли гувернантки з дітьми, а театри сповіщали про нові прем'єри. Все було як завжди, і, здавалося, нічого не зміниться найближчі сто років. А тут ще й трапився багатий пацієнт з дерматозом, і доктор Шойман остаточно вирішив зачекати.

Тепер, коли царські війська стояли десь під Олеськом, він знесилено гепнувся в крісло, подумки проклинаючи все на світі: війну, росіян, дерматоз, літню спеку та себе самого...

Згадавши про свого пацієнта, доктор Шойман інстинктивно глянув на годинник. Був рівно полудень, а хворий чекав його о пів на першу. Залишалось півгодини, і, попри те

що йти не хотілося, лікар почав збиратися. «Зрештою, – подумав він, – нічого не зміниться, якщо я втрачу пацієнта. Росіяни не відступлять, квитки до Відня не з'являться... Гірше буде тільки мені».

Доктор налив у склянку води і випив її одним ковтком. Рідина одразу ж проступила бридким надокучливим потом під сорочкою і на чолі.

– Гівняна спека, – процідив Шойман вже біля дверей, трохи затримавшись на виході, щоб насолодитися свіжим протягом.

Вийшовши з кам'яниці, лікар неохоче подався вздовж розпеченої вулиці, намагаючись триматися скупкої тіні, яку відкидали будинки з лівого боку хідника. А що більшість перехожих робили так само, то йому час від часу доводилося виставляти свою лисувату голову під палюче сонячне проміння, щоб з ними не зіткнутись. В такі моменти чоловік почувався особливо нещасним.

Доктор Пауль Шойман прибув до Галіції рівно два роки тому, влітку 1912-го, на запрошення тутешньої курортної спілки, яка не так давно почала досліджувати цілющі властивості сірчаних вод у Трускавці. Він, добре знаний на той час фахівець зі шкірних захворювань, погодився очолити тамтешню лічницю на досить вигідних для себе умовах. Та невдовзі слава про віденського доктора поширилася далеко за межі Трускавця, і Шойман вирішив переїхати до Львова, доручивши керувати лічницею своєму заступнику. В Лем-

берзі йому не бракувало багатих пацієнтів, окрім того він раз в тиждень навідувався до Трускавця, щоб дати настанови заступнику та особисто прийняти декотрих найвибагливіших хворих. Таким чином, галицькі сверблячки та висипки за два роки принесли Шойману неабиякі статки. Звісно, доктору не хотілося покидати Галичину саме тоді, коли справи йшли вгору. Навіть не зважаючи на чутки про близьку війну з росіянами. Тепер би він цю Галичину покинув з превеликою радістю, але вже Галіція не хотіла його відпускати.

Шойман перетнув Єврейську вулицю і вузьким провулком вийшов до монастиря бернардинів. Тут він завернув до затишного, а головне прохолодного кляшторного дворика, де найпривабливіше виглядала, мабуть, монастирська криниця. Минувши дворик, лікар вийшов до Глинянської Вежі, за якою знову почалося міське серпневе пекло. На щастя, йти залишалося небагато: через Митну площу, вгору по Личаківській, а там ще один тінистий провулок, де в чималій кам'яниці жив банкір Ляховський, котрому вже другий тиждень допікав дерматоз.

Двері, як завжди, прочинила молода служниця, яка провела доктора у передpokій, за яким були двері до кабінету господаря. На відміну від сверблячок, які з'являлися у людей як в мирні дні, так і в часи війни, гроші любили виключно спокій. Тому останніми днями, незважаючи на свою недугу, банкір мусив працювати значно більше, аби втримати вклади громадян у своєму банку. І навіть лікаря Ляховський прий-

мав у робочому кабінеті.

Служниця попросила зачекати, і Шойман сів на стілець, вдячно прийнявши з її рук склянку холодного лимонаду. За дверей долинали чоловічі голоси, одним з яких був голос його пацієнта. Ляховський розмовляв дещо незвичним для нього різким тоном, а його співрозмовник – спокійно і трохи улесливо – щось тому пропонував. Незважаючи на зачинені двері, доктору вдавалося розчути окремі слова. Як виявилось, чоловіки розмовляли німецькою, що добряче підігріло його інтерес, і Шойман щосили напружив слух. Коли зміст розмови почав до нього доходити, доктор підскочив на стільці так, мовби його вдарило струмом. Вставши з місця, Шойман зробив кілька швидких, але обережних кроків убік голосів і, попри свої бездоганні віденські манери, жадібно прихилився вухом до дверей.

– Це не пропозиція, це здирство! – вкотре вигукнув банкір. – За такі гроші я краще залишуся тут.

– Шкода, – відповів його співрозмовник, – за кілька днів тут будуть росіяни і ви тоді втратите значно більше.

– Не пригадую, щоб я викликав провидця, – єхидно сказав Ляховський, – до вашого відома, війна часом і збагачує. Тож про своє майбутнє я потурбуюся сам.

– Як бажаєте, пане Ляховський, – так само спокійно відповів йому невідомий, – але подумайте, всього за одну ніч ви опинитесь у безпечному Відні. Звісно, тут залишиться ваша нерухомість і справи доведеться передати комусь іншо-

му, але з собою ви зможете взяти стільки грошей і коштовностей, скільки поміститься у дорожні валізи. Звісно, втрати будуть. Але тоді не доведеться грати в цю диявольську рулетку: «розоритись – збагатитись»... І найголовніше, пане Ляховський, – ви збережете своє життя та життя близьких. Ми – такий собі Ноїв Ковчег для тих, хто рятується від російського потопу.

– Що ж, – після короткої мовчанки промовив банкір, – я вислухав вас, пане Цахер. Дозвольте мені подякувати за вашу пропозицію, але я залишуся тут. А тепер вибачте, зараз до мене повинен прийти лікар...

Зрозумівши, що вони прощаються, Шойман рвучко відступив назад і знову вмоствився на стільці. Серце його шалено калатало, а руки тремтіли, як в лихоманці. Коли двері прочинились, лікар підскочив, мов на пружині і чомусь по-солдатськи виструнчився.

– Докторе Шоймане, – озвався до нього банкір, – вибачте, що примусив вас чекати. Заходьте, будь ласка.

Проходячи повз попереднього візитора, лікар мимоволі вдивився у його обличчя і несподівано для себе приязно тому усміхнувся. Худорлявий чоловік зі смішним гачкуватим носом відповів йому здивованим поглядом і попрямував до виходу.

– Свербить немилосердно, пане докторе, – пожалівся йому Ляховський, зачинивши двері кабінету, – хоча вже не так, як раніше. Ваша мазь трохи допомогла... Бачте, я б радо по-

слухався вас і вирушив би до Трускавця на кілька тижнів, щоб раз і назавжди позбутися цього проклятого дерматозу, але банківські справи прикували мене до цього столу кайданами. А довірити їх помічникам побоююсь. В наш час нікому не можна довіряти. Ні-ко-му...

Шойман кволо, мов не своїми руками відкрив саквояж. Думка про те, що його дерматозний пацієнт щойно з власної волі відмовився залишити Лемберг, в той час, як він сам ладен був віддати все, тільки б опинитися за день-два у Відні, зводила його з розуму. Глянувши у вікно, він побачив, як чоловік, котрий щойно був тут, вийшов з будинку Ляховського і, перейшовши на інший бік провулку, попрямував униз, до Личаківської. Навіть не глянувши на пацієнта, який вже зняв сорочку і сидів за столом голий до пояса, розглядаючи свої болячки, Шойман одним відпрацьованим рухом закрив назад саквояж і, не сказавши ані слова, вискочив з кабінету. В передпокої він зіткнувся зі служницею, ледве не збивши бідолаху з ніг. Пролепетавши щось схоже на вибачення, віденець вибіг з будинку і кинувся слідом за Цахером.

Лікар наздогнав того вже на Личаківській. Чоловік стояв на хіднику, очікуючи зручної миті, щоб перейти на інший бік вулиці. Кілька автомобілів неквапно проїхали перед ним по старій бруківці і ще декілька наближалося з іншого боку.

– Пане Цахере! – вигукнув лікар.

Чоловік озирнувся.

– Пробачте, я не... не... впевнений чи правильно вимо-

вив... ва-а-аше прізвище, – Шойман ніяк не міг віддихатись після своєї пробіжки, – адже я чув його крізь двері...

– Саме так, – відповів той, – мене звати Генріх Цахер. Чим можу допомогти?

– Я вірно зрозумів, що ви пропонували Ляховському виїхати зі Львова до Відня в певний спосіб?

Чоловік трохи помовчав, мов намагаючись вгадати наміри цього захеканого незнайомця.

– Вірно, – врешті відповів Цахер.

– І, судячи з усього, мій пацієнт відмовився? – радісно запитав лікар.

– Саме так.

– Я готовий вирушити замість нього, якщо є така можливість!

Цахер підійшов трохи ближче до співрозмовника, мовби намагаючись його заспокоїти, щоб той припинив волати на всю вулицю і говорив тихіше.

– Це дорого коштує, пане...

– Шойман... Мене звати доктор Пауль Шойман. І я готовий заплатити будь-яку суму.

– Дві тисячі крон і приходьте завтра о десятій вечора за цією адресою.

Цахер тицьнув йому візитку.

Від його слів у Шоймана перехопило подих.

– Що ж, чорт забирай, треба вигадати за такі гроші? – здавлено промовив лікар.

– Я нічого не вигadaв, – сказав Цахер, – я просто продаю послугу і маю з того відсоток. Вигadaв дехто інший...

– Так, але дві тисячі...

– Послухайте, – нервово перебив його той, – це не я за вами побіг, а ви за мною. Ніхто вас ні до чого не змушує. Забудьте все, що я вам сказав.

З цими словами він вихопив назад візитку і ступив уперед, намагаючись перейти все-таки вулицю.

– Стривайте, – Шойман вхопив того за рукав, – я згоден.

Розділ II

– Вам неабияк пасувала б ця коштовність, моя люба...

Емма озирнулась. Невисокий чоловік у бездоганному редінготі дивився на неї приязно і хтиво одночасно. Жінка видавила з себе посмішку і знову перевела погляд на діамант.

– Шкода, що я не імператриця, – промовила вона.

– Як на мене, ви краща, ніж наша імператриця, – не вгавав той.

Емма усміхнулася вдруге, цього разу щиро. Лестощі тако-го штибу діяли безвідмовно і однаково на всіх жінок.

– Ви часом не знаєте скільки років цьому діаманту? – несподівано для себе вона вирішила продовжити розмову.

– Йому більше, ніж сто років, – впевнено сказав чоловік, надягаючи окуляри, – це одна з найстаріших фамільних коштовностей Габсбургів. Прикраса належала ще імператриці Марії Терезії. Кажуть, ювелір удостоївся дворянського титулу за свою роботу.

– Он як. А звідки ви про це знаєте? – поцікавилась Емма.

– Все дуже просто, – посміхнувся той, – я наглядач цього скарбу. Цю коштовність мені довірив безпосередньо імператор. Природньо, хочеться знати більше про ту річ, за яку відповідаєш власною головою.

– Ви праві, – погодилась вона, – а чи довго пробуде тут діамант? Я б радо помилювалася ним ще раз.

– Виставка благодійна. Його імператорська величність розпорядився, щоб гроші, отримані за квитки, були передані армії. Тож коштовність залишиться тут, у Львові доти, доки ми не зберемо більш-менш пристойної суми, – пояснив наглядач, – і, до речі, мене звати Фелікс Пройман.

– Емма Штайнер, – відповіла жінка, – отже, я маю шанс потрапити сюди ще раз?

– Скажу більше, – наглядач зняв окуляри і пильно вдивився у свою співрозмовницю, – цей діамант буде з нетерпінням чекати вашого наступного візиту, адже йому так хочеться розповісти вам одну свою грандіозну таємницю.

– Он як? – Емма тепер зачаровано дивилася на Проймана. – А чи можу я дізнатися цю таємницю зараз?

– Всьому свій час, – загадково відповів той, – до того ж, якщо все дізнаєтеся зараз, то можете не прийти наступного разу. А я цього не хочу...

Наглядач галантно їй вклонився і, промовивши з особливим теплом: «Мое шанування», рушив до іншого кінця зали. Там він зник за чималими обтягнутими шкірою дверима.

Емма крадькома провела його поглядом і, ще кілька хвилин помилувавшись діамантом Габсбургів, також вийшла з виставкової зали.

Думка про секрет цієї коштовності не давав їй спокою увесь день. Звісно, це міг бути не більше, ніж спосіб, до якого вдався наглядач-ловелас, щоб знову її побачити. Цілком можливо, що підходящу таємницю Пройман вигадує якраз у

цю мить. Хоча, з іншого боку, чому б не повірити йому?...

Врешті-решт жіноча цікавість узяла гору, і вже наступного дня Емма знову придбала квиток на виставку. Фелікс Пройман, здавалось, чекав на неї, стоячи посеред зали, і широко їй усміхався. Була досить рання година, і жоден відвідувач, окрім самої Емми, ще не з'явився.

– Я знав, що ви прийдете, моя люба, – замість привітання сказав той.

Її трохи дратувало таке звертання, але ще цього разу Емма вирішила змовчати. Їй раптом пригадалося, що, збираючись сьогодні вийти з дому, вона особливо ретельно вибирала сукню і намагалась причепуритися якнайкраще. Так, мовби підсвідомо намагалася вразити його ще більше.

– І що ж, пане Проймане, – кокетливо сказала вона, підходячи до скляної вітрини, де містилася коштовність – тепер ви, сподіваюсь, розповісте мені в чому ж полягає таємниця імператорського діаманту? Тільки не розчаруйте, бо поліцейські біля входу й так зіпсували мені настрої своєю надмірною пильністю.

– Це тільки зайвий раз доводить, що ця річ має не лише чималу ювелірну цінність, – лагідно пояснив наглядчач, – не сердьтеся на них, моя люба.

Емма вирішила пробачити і цього разу.

Між тим, Пройман підійшов до дверей, за якими зник вчора і, відімкнувши їх, жестом запросив Емму досередини. Жінка звела на нього здивований погляд.

– Ви остерігаєтесь, що тут нас можуть підслухати? – запитала вона.

– Ні, – відповів наглядяч, – просто таємниця насправді не тут. Вона окремо.

– Окремо від діаманту? – ще більше здивувалась Емма.

– Певним чином так... Прошу вас, не бійтеся. Зараз ви все зрозумієте.

Трохи подумавши, вона несміливо рушила до відчинених дверей.

– Ну ж бо, сміливіше, – підбадьорив її Пройман, – обіцяю, ви не пошкодуєте.

За дверима виявилась невелика кімнатка, або ж радше комірчина без вікон, проте затишна і чиста. Це приміщення було б дещо просторішим, якби не сотні книг, що дивом тут вміщалися на чималих дубових полицях. Лишалось, однак, місце для письмового столу, м'якої софи і невеликої шафи, поміж якими тіснився прямокутничок вільної підлоги. Наглядяч увімкнув електричне світло.

– От бачите, – сказав Пройман, – ваш страх був даремний. Тут усього лиш мій кабінет, а не лігво монтикори, як ви, мабуть, спершу подумали.

– Річ не в тому, – відповіла Емма, все ще тримаючись біля дверей, – порядній жінці не личить залишатися наодинці з чоловіком, з яким вона ледве знайома.

– Ви щойно зробили мене щасливим, – радісно промовив наглядяч, – мені вже за п'ятдесят, я, либонь, удвічі за вас

старший і всеодно можу дати поживу чуткам! Боже мій! Яке щастя!

– Припиніть, – засміялася Емма, – звісно, можете...

Жінка мала на увазі, що трапляється й не таке, але, нато-мість, мимоволі підтвердила його слова.

– То ви поясните, навіщо мене сюди зтягли? – поспіхом запитала вона.

– Аякже, – сказав Пройман, – але для початку... Ви маєте годинника?

– Так, – відповіла Емма, дістаючи з кишені елегантний жіночий дзигар, – зараз рівно десята.

– Чудовий час, – мовив наглядач, – в цю пору нам ніхто не завадить.

З цими словами Пройман дістав з полиці декілька книг і обережно поклав їх на софу. Потім зняв з шиї срібний ланцюжок, на якому висів ключ. Просунувши руку з ключем у простір, де нещодавно стояли книги, він знайшов там замкову шпарину і відімкнув невидимі дверцята.

За якусь мить наглядач тримав у руках невеличку скриньку.

– Правда як в казці? – запитав він.

Емма кивнула.

– Так от, моя люба, перша таємниця цієї коштовності в тому, що в тій залі, – він вказав на зачинені двері, – насправді копія імператорського діаманту, а оригінал я тримаю зараз в руках...

Сказавши це, Пройман відкрив перед нею скриньку.

– Ну як? Ви не розчаровані? – запитав чоловік, вдосталь намилиувавшись її здивуванням.

– Ні, зовсім, – посміхнулась жінка, – я навпаки заінтригована ще більше, оскільки таємниця, як виявилось, не одна, адже ви сказали, що це була тільки перша.

– Саме так, – підтвердив наглядач, – але перш ніж я відкрию другу, візьміть діамант в руки, щоб ви могли відчувати цю красу на дотик.

– Сміливіше, – підбадьорив її Пройман, помітивши, що Емма вагається.

Жінка простягнула руку і обережно взяла прикрасу. Здавалось, ніколи ще вона не відчувала такого захвату, як зараз. Піднісши діамант до світла, Емма розглядала кожну грань і кожен візерунок на його вишуканій короні. Усе в ньому здавалось бездоганним та довершеним.

Раптом, опам'ятавшись, вона повернула прикрасу наглядачу. Той все ще усміхався, спостерігаючи за нею.

– Як довго, на вашу думку, ви його розглядали? – несподівано запитав Пройман.

– Я, мабуть, трохи захопилася. Даруйте, – зніяковіла Емма.

– Річ не в тому, моя люба. Мені справді потрібно знати скільки, на вашу думку, минуло часу.

– Думаю, не менше п'яти хвилин, – відповіла вона.

– Чи могу я попросити вас переконатися в цьому?

Емму дещо здивувала ця його несподівана педантичність, але жінка вирішила не перечити.

Та наскільки більшим стало здивування, коли вона побачила, що на циферблаті все ще була десята година. Стрілки не зрушили ані на хвилину!

– Здається, мій годинник зламався, – з жалем сказала Емма.

– Не турбуйтеся, він справний, – заспокоїв її Проїман, – тут справа в іншому...

– В чому ж?

– Якраз в другій таємниці діаманту. Камінь має властивість зупиняти час, коли хтось біля нього почуватиметься щасливим.

Жінка недовіркою посміхнулася, а потім знову глянула на циферблат і посмішка зникла з її обличчя. Годинник показував десять хвилин по десятий.

– Чому тоді знову пішов час? – запитала вона.

– Тому, що ви повернули мені діамант і більше не почуватиметесь такою щасливою, – пояснив Проїман.

Раптом Емма розсміялась голосно та дзвінко.

– Чудовий фокус! – сказала вона. – Ваша правда, я зовсім не шкодую, що повернулася сюди. Ви мене зачарували, пане Проїмане.

– Це був не фокус, пані Штайнер, – наглядач говорив доброзичливо, проте серйозно, – я не торкався вашого годинника і не впливав на нього в жодний інший спосіб. Все це було

насправді, і ви тепер знаєте чудовий секрет імператорського каменю.

– Цікаво, а цей діамант може повернути час назад? Чи тільки затримати? – Емма вирішила погодитись на цю гру.

– Цього я не знаю, – відповів наглядач, – хоч переконаний, що дуже щасливі миті можуть повторюватись. Так чи інакше, ми це можемо перевірити.

– Як? – запитала жінка.

– Скажімо, ви будете щасливою, якщо приміряєте цю річ?

– Звісно.

– Тоді приходьте завтра сюди знову. Але вже ввечері. Десь об одинадцятій вам буде зручно?

– Гадаю, так...

– От і чудово. Не забудьте взяти з собою годинника, – нагадав він.

Вже виходячи з кімнати, Емма раптом затрималась в дверях.

– Скажіть мені одну річ, пане Проймане... – сказала вона.

– Так, моя люба.

Жінка постановила пробачити йому це звертання.

– Чи не буду я винною... Точніше, чим зможу віддячити вам за цю можливість відчувати себе імператрицею?

– Я не проситиму нічого, що виявиться супроти вашої волі, – відповів наглядач.

– Що це означає? – перепитала Емма.

Чоловік мовчав і тільки продовжував пильно на неї диви-

тись.

– Поясніть, пане Проймане.

– Я хочу, щоб ви приміряли цей діамант, – трохи схвильовано сказав він, – приміряли в мене на очах і... щоб нічого, окрім цієї коштовності не було на вашому чудовому тілі...

Він чекав, що Емма спалахне гнівом. Знав, що його нахабні слова дорого йому обійдуться. Проте жінка навіть не зашарілася.

Вона дивилася на нього спокійно і трохи насмішливо, як дивилася, мабуть, Артеміда на горе-мисливця Актеона, що потроху перетворювався на оленя. Потім, не сказавши ані слова, вийшла з кімнати і швидкими кроками повз виставкову вітрину з несправжнім діамантом подалася до виходу.

Наступного дня Емма прокинулась пізно. В своєму великому помешканні неподалік Оссолінеуму вона жила сама, якщо не враховувати глухувату служницю, котра з'являлася у чітко встановлений час в тих самих місцях, виконуючи ту саму роботу. Тож господиня віднайшла у передпокої своєї спальні давно схололу каву і неапетитну випічку, до яких не було бажання торкатися. Кілька годин тому це був би відмінний львівський сніданок, проте зараз пані Штайнер мала за краще вийти і прогулятися до улюбленої цукерні.

Саме тому, що Емма полюбляла самотність і довгий час не приймала в своєму помешканні навіть друзів, її здивував і навіть трохи злякав візит незнайомця. Він сидів у вітальні спиною до сходів, тож не одразу помітив господиню. Жін-

ка також зауважила гостя випадково, спускаючись донизу. Глухувата Стефа, видно, провела його сюди, повідомила, що господиня наразі відпочиває, попросила зачекати, а потім просто забула...

– Доброго ранку, пані Штайнер, – першим привітався гість, зводячись на ноги. Чоловік був високого зросту, кремезний і навіть дещо огрядний. На вигляд він мав близько шістдесяти.

– Мене звати Адам Вістович, – представився він, коли господиня привіталась у відповідь, – я заступник директора поліції.

– Он як, – жінка не приховала здивування, – чим завдячую такій честі?

– Чому б вам не підшукати собі іншу служницю? – замість відповіді запитав поліцейський. – Ця, схоже, не надто старанна.

– Стефа невід’ємна частина цього дому, – стримуючи роздратування, пояснила Емма, – вона віддавна тут, і кожен, хто орендує цей будинок, зобов’язани залишити її в себе на службі. Я не виняток... То чим завдячую вашому візитові, пане Вістовичу? Я, щиро кажучи, поспішаю, тому...

– Чи були ви знайомі з таким собі Феліксом Пройманом, пані Штайнер? – перебив її поліцейський.

Емма не поспішала відповісти. Сотні причин, чому варто було б заперечити це знайомство, промайнули в її голові. Втім поліцейський не прийшов би сюди, якби сам не знав

відповіді. Отож, заперечувати було марно.

– Чому ж «була знайома»? Я й досі знаю цього чоловіка.

– Його знайшли мертвим сьогодні вранці, – сказав Вістович, – крім того, сталося пограбування. З кабінету Пройма-на зникла одна дуже коштовна річ. Ви знаєте, про що я?

– Ні, – твердо відповіла Емма.

– Зник діамант. Фамільна коштовність Габсбургів.

– Хіба цей діамант не було виставлено в залі?

– Виставили копію. Якраз щоб уникнути пограбування.

Причому про це знав тільки сам Проیمان та дехто з поліції.

Підробка залишилась на місці.

Запала мовчанка, під час якої Вістович пильно дивився на Емму.

– То що сталося з наглядачем? – врешті запитала вона.

– Хтось вистрілив йому в лоба, – сказав поліцейський, – однак пострілу ніхто не чув. Так, ніби кулю увіткнули в нього пальцем.

– Бідолашний чоловік, – промовила Емма, – як шкода...

– Дуже шкода, – сказав Вістович, – хоча, зізнатися, імперську поліцію більше цікавить діамант, аніж смерть цього бідолахи.

– То чим я можу бути корисною поліції? – запитала жінка, демонстративно глянувши на годинник.

– За словами поліцейських, що охороняли залу, вчора ви зустрічались з Проیمانом і спілкувались близько півгодини в його кабінеті.

– Так, – підтвердила Емма, – але ж після нашої зустрічі він залишився живий і здоровий.

– Безперечно, – посміхнувся Вістович, – мене цікавить, про що була ваша розмова?

– Саме про імператорський діамант ми й говорили. Але я не знала, що ми обговорюємо підробку.

– Ви не знаєте, з ким іще він мав зустрітись вчора? – знову запитав поліцейський.

– Мені це невідомо, пане Вістовичу.

– Що ж, – поліцейський рушив до дверей, – не смію більше забирати ваш час. На все добре.

Емма спробувала посміхнутись йому на прощання, але посмішки не вийшло. Цей короткий допит віщував недобре. Повернувшись нагору, вона найперше поспіхом заходилася збирати речі.

Розділ III

З тераси виднілася набережна Дунаю і будайські пагорби. Цей чудовий краєвид ніжно пестило призахідне сонце, даруючи Будапешту один з найкращих літніх міських вечорів.

Двоє чоловіків ліниво палили сигари, сидячи за столиком біля самого краю тераси. Майже не дивлячись один на одного, вони знехотя провадили якусь розмову, котра обидвом, здавалось, давно осточортіла. Йшлося про маніяка, що, як стверджували «Вісті з-над Дунаю», оселився на острові Маргіт. Достеменно було відомо про дві його жертви, через що кількість річкових прогулянок значно скоротилась, а серед жителів Середмістя потроху зароджувались панічні настрої.

– Не читаю цього лайна, – відмахнувся старший на вигляд співрозмовник, міцний бородань зі шрамом на правій руці, висловивши в такий спосіб своє ставлення до згаданої газети, – як на мене, то писакам навмисно доплачують, аби вони залякували городян. От, приміром, хіба вам, Лайоше, не захотілось, прочитавши це, вирушити у найближчу зброярську крамницю і придбати собі гарненький револьвер? Якщо досі не маєте, звісно.

– Ні, я кепсько стріляю, – відповів той.

– Що ж, принаймі, ви неодмінно купите наступний номер «Вістів з-над Дунаю». Чи не так?

Лайош кивнув.

– Ну от, – вдоволено посміхнувся бородань, – хоч, по щирості, покупців у зброярських крамницях тепер і так не бракує. Кажуть, росіяни вже вдерлись до Галіції.

– Про це також пишуть «Вісті з-над Дунаю», – іронічно зауважив Лайош.

Бородань хмикнув і, втягнувши дим своїми дужими легенями, видихнув його кудись убік набережної та неоготичного парламенту. На цьому розмова їхня урвалася, і чоловіки знову зосередились на курінні.

Лайош виглядав на років тридцять-тридцять п'ять, був не такий кремезний, як його співрозмовник, втім також здавався фізично міцним. Якщо бородань, найпевніше, був у минулому військовим, то в ньому вгадувався теперішній лікар або науковець.

Чоловіки трохи пожвавішали, щойно до них попрямував усміхнений кельнер, несучи на таці дві тарілки з гуляшем, який тут готували найкраще в місті. Після вечері вони знову закурили, втім цього разу перебували в значно кращому гуморі. Кельнер, прибравши тарілки, без жодних запитань за кілька хвилин виніс пляшку доброго коньяку і шахову дошку з розставленими фігурами. Щовечора ці двоє збиралися тут для улюбленої справи.

Відкоркувавши пляшку, шахісти, за звичкою, трохи по смакували коньяком, а потім узялися до гри. Лайош традиційно вибрав чорні і, вдавшись до сициліанського захисту, невдовзі отримав перевагу в центрі. Проте вже після деся-

того ходу опонент відновив рівновагу, а згодом і перехопив ініціативу. Партія ставала дедалі напруженішою, тому гравці лиш краєм ока помітили, як за сусіднім столиком вмостився худорлявий чоловік середніх літ у сіруватому костюмі. До нового клієнта поспішив кельнер, і той тріскучим голосом замовив гуляш. Шахісти мимоволі подивились на нього, мовчки схваливши вибір, і одразу ж повернулись до гри.

Страву принесли за півгодини, але виявилось, що за цей час новий клієнт кудись відійшов, лишивши на своєму стільці капелюх на знак того, що от-от повернеться. Окрім гуляшу, як виявилось, той замовив ще свіжу випічку. Кельнер, потупцювавши на місці, врешті поставив усе на столик і повернувся назад.

Клієнт повернувся за хвилину. Чоловік неквапно йшов до свого місця, милуючись краєвидом і час від часу підносячи до рота цигарку. Раптом, цигарка зупинилась на півдорозі, а його обличчя перекосило від жаху. На гуляш і випічку, які призначались йому на вечерю, невідомо звідки накиннулись голуби. Їх була ціла зграя, жадібних та нахабних, і за якусь мить від їжі не залишилось навіть крихти. Офіціант, що першим кинувся до них, плескаючи в долоні, мов цирковий ведмідь, зрештою тільки безпомічно розвів руками. Птахи з'їли все, на додачу спаскудивши відбитками лап скатертину.

Обидва шахісти, замість поспівчувати, тільки марно намагався стримати сміх. Той душив їх дедалі нестерпніше, аж доки не перейшов у безсоромний регіт. Розгублені кельнер

і клієнт виглядали настільки кумедно, що стриматись було годі.

Нарешті офіціант поспіхом змінив скатертину і запевнив, що страви подадуть повторно за кошт ресторану. Чоловік, якому довелося тепер вдруге чекати на свою вечерю, знервовано розкурив згаслу цигарку і всівся за іншим столиком. Звідти він докірливо дивився на Лайоша і бороданя, які без успіху намагалися повернутись до гри. Врешті, здавалось, не витримав і підійшов до них.

– Що ж, панове, радію, що мимоволі зумів потішити вас, – сказав він з сильним слов'янським акцентом.

– Даруйте, – знітився Лайош, – ми сміялися радше з обставин...

– Нічого, – примирливо відповів той, – мені самому ця ситуація тепер видається кумедною.

– Мене звати Габор Чемері, – першим представився бородань.

– Іван Дмитров, – відповів той.

На обличчі Габора проявилось глибоке здивування, мовби в центрі Будапешта він зустрів не росіянина, а щонайменше індіанця з племені майя.

– Я Лайош Вешелені, – другий шахіст обірвав незручну паузу.

У відповідь Дмитров потис йому руку.

– Не бажаєте коньяку? – Габор спробував дещо виправити своє становище.

– Залюбки, – погодився той.

Лайош зробив знак офіціантові, і той миттю приніс третю склянку. Випивши, чоловіки завели розмову про те, про се, аж раптом Дмитров запитав:

– Чи знаєте ви, панове, що наш посол у Будапешті, Ніколаєв, так само, як і ви, палкий шанувальник гри в шахи?

Чоловіки заперечливо хитнули головами.

– Звідки ж нам знати? – додав Габор. – Ми не мали приємності спілкуватись з паном Ніколаєвим.

– Ваша правда, – згодився Дмитров, – угорці не ходять в російське посольство.

– А ви там служите? – запитав Лайош.

– Вже ні, – з гіркотою в голосі відповів росіянин, – кілька днів тому ми отримали ноту з вимогою залишити межі монархії. Простіше кажучи, забратися під три чорти з Будапешту... Я прожив тут десять років. Як бачите, навіть вивчив малярську мову, хоч легше, їй-богу, мені далася китайська. А тут таке...

Нависла ще одна незручна пауза, і Габор не знайшов нічого кращого, як знову наповнити склянки коньяком. Всі троє неквапно випили, в цей час думаючи, про що говорити далі. Продовжив розмову Дмитров:

– Отже, про пана Ніколаєва...

– Так, так, – з удаваною цікавістю озвалися двоє інших співрозмовників.

– Пан посол не тільки майстерний гравець в шахи, але й

колекціонер шахових реліквій, – продовжив росіянин, – тут у нього зберігалася чудова колекція старовинних фігур та дошок, яку він збирав упродовж багатьох років. Більшість речей нам вдалося відправити до Петербурга, проте гордість колекції – шахова дошка великого індійського правителя Самудрагупти...

– Самудрагупти, – виправив його Лайош.

– Так, так, – посміхнувся росіянин, – отже, ви розумієте, про що йдеться. Шахова дошка Самудрагупти досі в Будапешті і, схоже, вивезти її звідси в нас немає жодного шансу.

Шахісти презирнулися. Обидва чули про унікальні давньоіндійські шахи Самудрагупти, які рік тому продали з аукціону невідомому колекціонерові. Цим невідомим, виявляється, був російський посол.

– А чому не можете вивезти шахи в Росію? – запитав Габор.

– Ви все зрозумієте, коли їх побачите, – відповів Дмитров. В чоловіків перехопило подих.

– Ми їх побачимо? – з недовірою промовив Лайош.

Росіянин кивнув.

– Скажу більше, – додав він, – якщо ви згодитесь, ці шахи будуть вашими, оскільки пан Ніколаєв не бажає продавати цю безцінну реліквію, а хоче передати її в руки справжніх поціновувачів шахового мистецтва.

Його співрозмовники зовсім зацікавили від здивування і тільки мовчки витріщалися на Дмитрова, шукаючи в його

поведінці ознаки божевілля. Той, врешті, сам ухопив пляшку і чесно поділив залишки коньяку між трьома склянками. Угорці й не думали пити.

– Ви жартуєте, пане Дмитров? – прийшов до тями Габор.

– Аж ніяк, – запевнив росіянин. Після третьої склянки в нього почав заплітатись язик. – Я справді пропоную вам шахи Самудрагупти, інакше, в кращому випадку, їх конфіскує поліція. А серед них мало цінителів старовини.

– Що потрібно від нас? – запитав Лайош.

– Нічого, – посміхнувся Дмитров, – просто заберіть їх сьогодні ввечері.

– Звідки?

– З острова Маргіт о десятій вечора. Зустрінемося на руїнах монастиря. Знаєте, де вони?

– Звісно, – відповів Габор.

– От і домовились. Тільки попереджаю: якщо з вами прийде ще хтось, наша домовленість втратить чинність. Шахи Самудрагупти – занадто цінна реліквія, і нам не потрібні зайві свідки...

– Безперечно, – погодились ті.

Між тим, кельнер знову приніс йому гуляш та випічку і завбачливо залишився сторожити їжу. Дмитров прицмокнув язиком і, перепросивши у співрозмовників, подався вечеряти, сам вочевидь побоюючись, що мадярських голубів не зупинить навіть сторож.

– Самудрагупти, – вдруге наостанок виправив Лайош, але

росіянин вже його не чув.

Кілька хвилин чоловіки мовчали.

– Що ви про це думаєте? – врешті запитав Габор.

– Не хотілося б зв'язуватись з росіянами, – відповів Лайош.

– Так, але вони справді поспіхом тікають з усієї імперії, – мовив той, – якщо ця історія про шахи правдива, то чому б не скористатись нагодою?

– Ми ще маємо час подумати, – обірвав Лайош і зосередився на їхній забутій грі, заново вивчаючи положення фігур на дошці.

– Нічого тут думати, – гаряче заперечив бородань, – я поїду на цю зустріч.

– А я не впевнений...

– Щоб переконати вас, мій друже, скажу, що ми вирушимо туди втрьох.

– Але ж цей Дмитров попередив, що ми мусимо бути вдвох, – нагадав Лайош.

– Думаю, він змириться.

– Гаразд. Хто третій?

– Мій револьвер.

Чоловіки реготнули, але одразу ж спохопились і глянули в бік росіянина. Проте, Дмитров зосереджено поглинав свою вечерю і більше не звертав на них жодної уваги. Якби не порожня пляшка з-під коньяку і зайва слянка поруч шахової дошки, то можна було б подумати, що він сидів там увесь

цей час.

О пів на десяту вечора Лайош і Габор зустрілися біля покинутого причалу неподалік Непсігету. На воді плескався одинокий човен, і, підійшовши до нього, чоловіки відімкнули замок на ланцюзі, що приковував човна до берега. Запаливши ліхтар на кормі, вони взялися за весла.

– Ви справді прихопили револьвера, Габоре? – перепитав Лайош.

Бородань засміявся, видихаючи в його бік дим від цигарки.

– У вас із собою сьогоднішні «Вісті з-над Дунаю»? Там знову написали про маніяка?

– Дуже смішно, чорт забирай, – образився Лайош.

– Зброя в мене в кишені, – заспокоїв бородань.

До самого острова Маргіт вони більше не промовили ані слова. Вечірній Будапешт потроху засинав і мерехтів рясними вогнями, від яких по темній воді тягнулися довгі перелиски. Здавалося, що темний небесний купол, всіяний коштовними угорськими зорями, – це всього лишень віддзеркалення набережної Дунаю. Звісно, значно приємніше було споглядати цю післязахідну красу, аніж обговорювати річкового маніяка...

Приставши до берега, чоловіки прив'язали човен і погасили ліхтар на кормі. Була вже майже десята, отже вони мушили поспішати. Габор дістав з кишені електричний ліхтар і, освітлюючи ним шлях, першим подався у глиб острова. Лай-

ош поспіхом рушив за ним, намагаючись не відставати. За чверть години чоловіки були на місці. Якраз вчасно, бо ліхтар Габора погас, вимагаючи перепочинку.

Дмітров чекав їх, сидячи на уламках старої монастирської стіни. Втім росіянин був не сам: поруч з ним стовбичило ще двоє невідомих типів. Прибулі зупинились, і Габор першим ділом намацав у своїй кишені револьвер та зняв його з запобіжника.

– Сміливіше, – стиха підбадьорив він Лайоша, – ви ж знаєте, я відмінно стріляю.

Помітивши їх, Дмітров звівся на рівні ноги.

– Радий, що ви прийшли, – сказав він, – не лякайтеся! Це мої сербські друзі. Вони нас будуть охороняти...

Двоє типів кивнули і відступили на кілька кроків.

– Ви принесли шахи? – переcheкавши паузу, запитав Лайош.

Росіянин похитав головою.

– Ні, я з собою їх не маю.

Габор повільно витягнув з кишені револьвер.

– Вам видно, що в мене в руці, пане Дмітров? – запитав він.

– Ні, але смію припустити, що зброя, – відповів той, – сховайте її назад. Повірте, я не маю наміру вас одурити. Як і всім нечисленним росіянам в Будапешті, мені зараз найменше хочеться конфлікту з угорцями. І тут ви мені точно повірите...

Габор опустив револьвера. Між тим до них підійшов ще один чоловік у короткому плащі. Серпневий вечір справді вдаввся прохолодним.

– Шахи я не приніс тому, що вони мені не належать, – пояснив Дмитров, – ця реліквія – власність пана Ніколаєва...

– Ця реліквія вже ваша, панове, – втрутився чоловік у плащі.

Очевидно, перед ними був російський посол. Чоловік простягнув їм невелику валізу.

– А це те, що я не можу, на жаль, відправити в Росію, оскільки всі мої відправлення ретельно перевіряє поліція, – додав він, – про аукціон, як говорив, мабуть, пан Дмитров, також не може бути й мови...

– Ви могли б відвезти ці шахи особисто, – зауважив Лайош.

Чоловіки все ще не наважувались прийняти подарунок.

– Річ у тім, що я не збираюся повертатись до Петербурга, – відповів посол, – я хотів би залишитися в Європі як приватна особа. Хоч в Будапешті мені тепер також не місце. Переїду деінде... То що, панове, ви заберете в мене цю тисячолітню дрібничку? Бо якщо ні, то я...

– Звісно заберемо, – палко промовив Габор, проте так і залишився стояти на місці. Йому хотілося розгледіти сербів, але ті зовсім розчинились в темряві.

– Давайте я запропоную вам партію, – несподівано сказав посол, – зізнаюсь, я ще ніколи не грав цими фігурами.

Дмитров дістав звідкілясь олійну лампу і, запаливши, при-світив нею своєму шефові. Той обережно розстебнув валізу. Звідти він дістав два плоскі футляри. В одному виявилась шахівниця, а в іншому – акуратно складені фігури, кожна в своїй спеціальній ніші.

– Реставрація дошки та фігур мені обійшлася дорожче, аніж самі шахи, – посміхнувся Ніколаєв, – а коли майстер знімав мірки, щоб виготовити для них футляри, я готовий був пристрілити його за кожен непевний рух.

Навіть при тьмяному світлі було видно, що кожна фігура виконана по-особливому. У двох вершників були різні коні: в одного баский, нетерплячий, а в іншого сумирний і слухняний. Пішаки всі стояли однаково струнко, але придивившись до них ближче, Лайош помітив, що кожен з них обличчям був несхожим на сусіда, ніби на дошці раптом вишикувались два ряди справжньої піхоти. Королі та королеви, одягнені в багатий індійський одяг, плели інтриги та керували військом, слухаючи поради своїх офіцерів та полководців. На шахівниці несподівано виник цілий давній світ, який манив до себе з неймовірною силою.

– Кого я матиму честь запросити до гри? – запитав посол, щойно всі фігури були розставлені.

Чоловіки презирнулися.

– Грайте з ним ви, – пошепки сказав Габор, – а я триматиму зброю наготові.

Лайош сів навпроти росіянина за чорними фігурами.

– Розпочнемо? – сказав посол, одночасно роблячи хід пішаком.

Опонент мовчки зробив хід у відповідь. Білі пішли у наступ і невдовзі їм дістався чорний слон та кінь. Здавалось, партія мала б бути виграшною для росіянина, але за наступним ходом він несподівано втратив свою королеву.

– Блискуче, – сказав Ніколаєв і театральню поаплодував супернику.

– Це називається «Будапештський гамбіт», – вдоволено посміхнувся Лайош, – я не дарма обрав такий дебют.

– Гадаю, в цій партії в мене більше немає шансів, – продовжив посол, – не дарма ж в імператорському шаховому клубі про вас відгукувались як про найкращих гравців у столиці.

– Це там ви про нас дізнались? – поцікавився Габор, який також був гордий за свого колегу-співвітчизника.

– Не я, а пан Дмитров, – уточнив той, – мені лишень залежало на тому, щоб віддати цей скарб у руки справжніх майстрів. Тепер я бачу, що мій помічник не помилився...

– Можемо розпочати ще одну партію, – сказав Лайош.

Посол відповів посмішкою.

– Я маю іншу пропозицію для вас, пане Вешелені, – сказав він, – дослідіть гарненько білі фігури, які вам дістались під час гри. Так би мовити, обшукайте полонених. У вас два мої пішаки і королева. Почніть з нижчого рангу.

Здивований Лайош взяв до рук першого пішака і підніс його ближче до світла. Втім, нічого, окрім тонкої ювелірної

роботи, він не побачив. На обличчі полоненого піхотинця відображалась рішучість і зневага до ворога. В правій руці він міцно затиснув довгого списа, а лівою тримав щита.

– Мабуть, щось усередині, – тихо підказав Габор.

– Саме так! – підтвердив Ніколаєв, який серед усіх болячок, схоже, найменше мав би боятися глухоти, – ці шахові солдати порожні всередині.

Лайош легенько натиснув на округлий постамент фігури, і той несподівано піддався, відкрутившись, мов кришечка від пляшки з мікстурою. Всередині пішака виявився маленький смарагд.

– Це за те, щоб ніхто не дізнався про нашу зустріч, – сказав росіянин, уважно глянувши на співрозмовників.

– Як скажете, – спантеличено промовив Лайош.

Він і його товариш все ще не розуміли, за що їм стільки задарма дістається. Нарешті, Ніколаєв потроху почав відкривати карти:

– Такий самий камінчик заховано і в іншому пішакові. Це щоб ви назавжди зберегли таємницю про шахову партію на острові Маргіт, – сказав він, – можете переконатися...

Щойно вони дістали ще два смарагди, посол продовжив:

– Тепер подивіться, що всередині ферзя.

Лайош тремтячими руками так само відкрив фігуру королеви. Всередині знову виявився смарагд, але значно більших розмірів. В шахістів перехопило подих.

– Це найбільший коштовний камінь, який досі було знай-

дено в мене на батьківщині, – сказав Ніколаєв, і голос його раптом став сухим і непривітним, – він зробить вас багатими до кінця віку... Але від вас я потребую однієї послуги.

Габор щосили стиснув руків'я револьвера і перемістив палець на спусковий гачок. І він, і Лайош відчували, що зустріли в якусь дивну історію, і жоден з них не міг бути впевненим, що все для них скінчиться добре. Та Ніколаєв раптом знову посміхнувся:

– Насправді, для вас це буде дрібницею, – сказав він невимушено і майже весело, – адже мені просто потрібні добрі провідники в околицях Унгвару. А ви обидва родом з тих місць.

Запанувала мовчанка.

– Чому ви звернулися саме до нас? Та ще й пропонуєте таку щедрю винагороду? Хіба мало людей, які знають ті місця? – запитав Габор.

– Дозвольте, я поясню все по порядку...

Ніколаєв чиркнув сірником і запалив цигарку. Полум'я на мить освітило його худорляве обличчя, гострі вилиці і коротку борідку.

– Справа полягає в тому, – продовжив посол, – щоб вивезти групу з чотирьох чоловік, це я, пан Дмитров і мої сербські друзі, з Будапешту, а потім провести до певного місця неподалік Унгвару. Серби звідти відправляться до східного кордону імперії, я на захід, а Дмитров повернеться з вами назад. Чому я звернувся саме до вас? Тому що ви, пане Чемере, ко-

лишній військовий радист, а ви, пане Вешелені, вчений геодезист. Координати місця, куди нас потрібно доставити, ви отримаєте радіограмою. Причому подбаєте, щоб її не перехопила контррозвідка. До того ж, мушу попередити, за мною пильно стежить поліція. От чому, панове, я пропоную вам такий шалений статок. Гра мусить бути вартою свічок.

Чоловіки перезирнулися в темряві.

– Це все, що буде потрібно від нас? – запитав Габор.

– Даю слово, угода залишиться незмінною.

– Ми мусимо подумати.

– На жаль, панове, час для роздумів – це занадто велика розкіш в моєму становищі, – сказав Ніколаєв, – приймайте рішення тут і зараз.

Габор зиркнув убік двох сербів, що несподівано підійшли до них ближче. Навряд чи вони так просто відпустять їх з цього острова.

– Гаразд, ми згодні, – видихнув він.

В темряві почулося, як Лайош спересердя вилаявся, промовивши щось на зразок «Курва твоя мати!», даючи зрозуміти, що не в усьому згоден з товаришем. Однак, рішення було прийнято без нього.

– Завтра опівночі на цьому ж місці зустрічаємось знову. Я сповіщу вас частоту хвилі для отримання радіограми, – мовив посол, – чи має панство до мене питання?

– Подейкують, що тут, на острові, оселився маніяк, – сказав Габор, – це правда чи лише чутки?

– Не читайте будапештських газет, – відповів Ніколаєв, – мабуть, за маніяка сприйняли когось із моїх сербів. А їм того тільки й треба. Менше людей від того тут вештається.

– Так я й думав. На все добре, – попрощався Габор, і вони з Лайошем подалися до свого човна.

Розділ IV

Доктор Шойман з подивом дізнався, що за адресою, яка була вказана на візитці Цахера, знаходилась психіатрична лікарня. «Той сучий син вирішив пожартувати зі мною», – промайнула в нього думка. Все це справі скидалося на невдалий жарт, і мозок почав істерично наказувати Шойману повертатись назад, проте тіло його не послухало. Невдовзі мозок почав благати, але доктор не зрушив з місця ані на крок. Зрештою, куди йому було повертатись? Назад до панічного міста? У свій духітливий кабінет, в якому тхнуло страхом і безнадією? До того ж завтра там будуть інші люди... За сьогодні доктор Шойман встиг завершити всі свої справи, спакувавши з нечуваною швидкістю найнеобхідніше в дві валізи і навіть не попрощавшись, як слід, зі своєю вірною Клавдією, котра служила йому чесно і віддано багато років.

Доктор Шойман наказав мозку заткатися і, стиснувши в спітнілих руках свої валізи, рушив до головного входу. Ніхто не стеріг відчинену браму, та й уздовж дубової алеї йому не трапилось ані душі. Лише коли доктор минав сухий покинутий фонтан, десь над головою голосно каркнув ворон. Шойман підскочив на місці.

– *Verdammt noch mal!*¹ – від несподіванки викрикнув він. Потім звів очі догори і люто додав:

¹ *Verdammt nochmal* (нім.) – Якого дідька?

– Vepriss dich!..²

– Докторе Шоймане? – раптом почулося звідкілясь.

Віденець підскочив удруге, але цього разу стримався від лайки.

На сходах перед дверима лікарні він розгледів Цахера.

– Ви спізнюєтесь, докторе, – знервовано промовив той, – швидше, в нас мало часу!

Шойман видихнув з полегшенням і поспішив до нього. Цахер зустрів того палючим поглядом. Шкіра на його обличчі натягнулася так, що здавалось от-от трісне, а жувальні м'язи сердито сіпалися.

– Ми домовились на десяту, пане докторе, – нагадав Цахер, – а зараз майже пів на одинацятую.

– Пробачте, я...

«Сумнівався до останньої миті», – хотів сказати Шойман, але вчасно замовк.

– Я не сподівався, що за цією адресою виявиться психіатрична лікарня, – промовив натомість він.

– Ви хіба не львів'янин, чорт забирай?

– Ні.

– Гаразд, ходімо.

Цахер потягнув до себе важезні двері і пропустив його в темний коридор.

– Мені дивно, чесно кажучи... – промовив Шойман і знову замовк, дослухаючись до свого відлуння.

² *Vepriss dich!* (нім.) – Йди в сраку!

– Що саме вам дивно? – запитав Цахер і, чиркнувши сірником, підніс вогонь до свого обличчя.

Воно тепер було таким зловісним, що лікар продовжив не одразу.

– Що саме вас дивує? – повторило це обличчя, вимовляючи роздільно кожен склад стримано-спокійним тоном, мовби його співрозмовником був псих.

– Чому ви запросили мене в... «дурку»?...

Цахер несподівано розреготався так, що в доктора захолола кров.

– Ви ж хотіли вирватися з цього провінційного світу, правда, пане Шоймане?

– Звісно, але я хотів зробити це в прямому значенні! – лікаря почала розбирати лють. – Якби я прагнув заховатись поміж хворими, то, принаймі, обрав би своїх пацієнтів!

Сире відлуння темного коридору насмішливо повторило цю розмову.

– Не турбуйтеся, докторе, – спокійно мовив Цахер, запалюючи другий сірник, – я вам пообіцяв, що ви опинитесь у Відні, і ви там опинитесь післязавтра. Навіть якщо зараз ви на Кульпаркові. Гроші принесли?

– Приніс, – обережно сказав Шойман.

– Давайте сюди.

Лікар неохоче дістав з валізи паперовий згорток і передав співрозмовнику. Диявольське обличчя Цахера, освітлене вже третім сірником, розплилося в приязній усмішці.

– Тепер ласкаво просимо до втраченого раю, докторе Шоймане, – промовило воно, – ходіть за мною.

Попри таке запрошення, Цахер повів його далі кудись до низу, освітлюючи дорогу лише черговим сірником. Якщо рай справді існував, то він мав би знаходитись десь у підвалі міської «дурки». Шойман подумав, що навряд чи зуміє відібрати свої гроші назад, і його потроху почав охоплювати відчай.

Декілька хвилин вони йшли довгим лабіринтом, дослухаючись до приглушених криків, що долинали згори. Тільки тепер Шойман відчув, які ж насправді важкі його валізи. Щоразу, коли зачіпався ними за темну стіну, доктору здавалось, що він от-от покине цей тягар до бісової матері, тільки б не відстати від свого проводиря.

– Чому... ми... йдемо... цим... підземеллям? – долаючи важке дихання, запитав доктор.

– Тому, що вкрай необхідно, щоб нас ніхто не побачив по дорозі, – пояснив Цахер.

– По дорозі... куди?...

– Я ж вам говорив.

– Та срати я хотів на ваш втрачений рай, – закричав Шойман, – поясніть усе до ладу!

Він, врешті, не витримав і зупинився, кинувши валізи на землю. Потім дістав з кишені хустинку і витер нею вологе чоло. Зненацька його ніздрі вловили свіже повітря.

– Ми прийшли, – сказав Цахер, – найгірше позаду, докто-

ре, далі все буде гаразд...

З цими словами, він прочинив двері, за якими виднілися високі чагарники і зоряне серпневе небо.

– Слава Богу, – зітхнув лікар і, взявши знову свої валізи, подався до виходу.

Щойно вони опинились назовні, Цахер притримав доктора за рукав.

– Зачекайте, – промовив той, роззираючись довкола, – часом цими околицями з «дурки» тікають психи.

– Звідки ви знаєте? – здивувався Шойман.

– Колись у цій лікарні працював психіатром.

Та перш, ніж доктор встиг здивуватись, той потягнув його вузькою стежкою донизу, де вони натрапили на залізничну колію. Трохи поодаль від них стояв локомотив з одним-єдиним продовгастим вагоном.

– Йдемо туди, – наказав Цахер.

– Геніально, – не втримався Шойман, – звісно, якщо неможливо придбати квиток, то можна винайняти потяг і відправити його до Відня.

– Потяг не до Відня, – коротко відповів той, намагаючись втримати рівновагу на розсипах дрібного каміння.

– А куди ж?

– До Станіслава. Все поясню потім...

Біля вагону їх зустрів юнак у якійсь чудернацькій лівреї і, чемно привітавшись, забрав у лікаря валізи.

– Ласкаво просимо, докторе Шоймане, – сказав він, про-

пускаючи того вперед, – ваше купе під номером тринадцять.

Лікар подякував і рушив металевими сходами досередини. В своєму купе він з приємністю розвалився на м'якому сидінні. Юнак приніс валізи.

– Якщо бажаєте чогось випити, то можна замовити сюди або перейти до ресторану, – сказав юнак, – ресторан укінці вагону.

– Я вирішу пізніше, – відповів лікар, пригладжуючи бороду.

– Зичу вам приємної подорожі, пане докторе. В Станіславі будемо за чотири години...

Юнак вже хотів іти, проте Шойман його зупинив.

– Прошу сказати, а той пан, що був зі мною... Він тут? Я не зауважив, куди він подівся.

– В сусідньому купе, пане докторе. Передати йому щось?

– Ні-ні! В жодному разі. Тобто... нехай відпочиває.

Як тільки двері за ним зачинились, Шойман з полегшенням визувся з черевиків і відкинув голову на спинку сидіння. Рай тепер видавався йому значно ближчим. Він був тут, у цьому купе. І сюди вже нікого не підсадять, бо, по-перше, воно невелике, і в ньому не вистачить місця на двох, а по-друге, доктор готовий власноруч виштовхати будь-якого непроханого сусіда. Заплативши дві тисячі крон, він має право їхати сам.

Його справді ніхто не потурбував, і Шойман врешті заснув. Доктору наснилося підземелля «дурки», з якого їм ніяк

не вдавалось вийти. Попереду йшов Цахер з сірником у руці, і було зрозуміло, що він заблукав. Шоймана охопила лютя.

– Scheiße, scheiße, scheiße...³ – не вгаваючи, промовляв про себе доктор.

Цахер зненацька повернувся до нього обличчям і, приязно посміхнувшись, промовив:

– Пане докторе, вам не личить вживати подібних форм лексики. А якщо вас раптом почують душевнохворі нагорі? Всі вони – мої колишні пацієнти, і мені буде соромно за таке товариство.

– Halt dein verdammtes Maul!⁴ – відповів йому лікар і з приємністю зауважив, що його слина осіла в Цахера на обличчі.

– Прошу вас, докторе, поведіть себе пристойно, – сказав той все ще спокійним, врівноваженим тоном.

– Du, verfluchter Schweinehund!⁵ – не вгавався Шойман, відчуваючи якусь несамовиту радість і шалений азарт.

– Ви мене ображаєте, – зауважив Цахер.

– Blödes Arschloch! Drecksker...⁶

– Пробачте, але я змушений це зробити, – тим самим янгольським тоном сказав Цахер, закочуючи рукави, – ви не залишили мені вибору, докторе...

³ Scheiße, scheiße, scheiße... (нім.) – Лайно, лайно, лайно...

⁴ Halt dein verdammtes Maul! (нім.) – Стули свою срану пельку!

⁵ Du, verfluchter Schweinehund! (нім.) – Ти, суча сволото!

⁶ Blödes Arschloch! Drecksker... (нім.) – Тупий виродок! Гівнюк...

З цими словами він ухопив Шоймана за горло і міцно його стиснув. При цьому обличчя душителя залишалось спокійним, а лікар не міг опиратися, боячись випустити з рук свої валізи. Очі доктора полізли кудись на чоло, а він сам захрипів, як бугай на забої, проте й далі не чинив опору. Врешті він спробував відбитися від Цахера ногами, але той, здавалось, був зроблений з каменю і тільки посміхався.

Коли Шойману здалося, що він от-от вріже дуба, лікар прокинувся. Ногою, як з'ясувалось, він лупив стільницю, на якій з останніх сил трималася склянка з водою. Голова Шоймана виявилася задертою далеко назад, від чого жакливо стерпла шия. Доктор зиркнув на годинник. Була перша ночі, отже він проспав біля двох годин. Йому подумалось, що в жодному разі більше не можна дозволяти собі заснути. Треба весь час бути насторожі! Шойман трохи розім'яв шию і взувся у черевики. Потім звівся на ноги, щоб поправити костюм. «Мабуть, слід піти до того ресторану і замовити кави, – подумалось йому, – і було б непогано випити коньяку...».

Доктор прочинив двері купе і вийшов у коридор. Вагон час від часу хитало, тому Шойман завбачливо тримав руки наготові, аби в потрібну мить вхопитися ними за якунебудь опору. На щастя, не довелося, і врешті він успішно дістався ресторану.

Не зважаючи на досить пізній час, салон був переповнений. Складалося враження, що всі пасажери цього таємного нічного потягу так само, як і він, не бажали спати до са-

мого Станіслава, маючи за краще бадьорити себе кавою, коньяком і цигаркою. Доктор зупинився і спробував відшукати поглядом вільний столик. Присутні також з цікавістю витріщились на нього, бо жоден з них не міг бути певен чи це йому вдасться. Найбільш підходящим видавалося місце за столиком біля вікна, хоч навпроти вже сиділа старезна пані з порожніми очима, яких не зводила зі стіни перед собою. Або на тій стіні вона вже бачила невидимий для решти кращий світ, куди от-от збиралася вирушити сама, або пригадувала свій тестамент, роздумуючи над його справедливістю. Нічого іншого Шойману на думку не спало. Він вже збирався підійти до неї, коли раптом його засліпив яскравий спалах магnezії.

– А ось і останній! – почувся далі піднесений голос.

Коли в очах посвітліло, доктор побачив перед собою міцну високу постать елегантно вбраного молодого чоловіка з фотографічним апаратом у руках. На обличчі фотографа, поміж акуратно стриженої бороди, сяяла привітна усмішка.

– Ласкаво просимо на борт, докторе Шоймане, – сказав він тим самим радісним голосом.

– Ми знайомі? – здивувався лікар.

– Ні, це я знаю всіх. Така робота. Мене звати Алекс Заклетський.

– Радий знайомству, – спробував посміхнутись Шойман і простягнув тому руку, – ви щойно мене зазнимкували?

– Так, пане докторе, ви тепер в історії, – Заклетський вказав на свій фотоапарат, – гарної ночі, призволяйтесь.

Доктор подякував і підійшов нарешті до столика зі старою примарою.

– Пані дозволить сісти навпроти? – гречно запитав він.

Однак та навіть не поворухнулася. Врешті доктор всівся без жодного дозволу і, підізвавши до себе кельнера, замовив каву та коньяк. Діставши портсигар, він закурив, сподіваючись, що бодай тютюновий дим виведе стару з летаргії. Коли й це не допомогло, його вже почала діставати цікавість, і він вирішив звернутись до неї вдруге:

– Чи не бажає пані запалити?

– Чого без краватки, сучий сину? – стара озвалася так несподівано, що доктор вдавився димом. – Знову цілу ніч тягався з курвами?

Шойман з жахом зрозумів, що тепер її скляні очі звернуті до нього. На щастя, це довго не тривало. Врешті, вона знову втюпилась у стіну, як раніше. Цього часу, однак, вистачило, аби доктора кинуло в холодний піт. Він добув з кишені хустинку і витер нею вологе чоло. Щойно хустинка знову опинилась в кишені, над столом виросла постать Цахера.

– Вдалося трохи відпочити, пане докторе? – приязно посміхаючись, запитав він.

Шойман пригадав свій сон і ехидно посміхнувся.

– Вдалося...

– От і чудово, – сказав той, сідаючи поряд з нерухомою примарою, – до речі, ви познайомилися з пані Танатович?

Цахер кивнув у бік старої.

– Так, ми трохи поспілкувались... – відповів доктор.

– Ніхто не знає, скільки їй років, але всі припускають, що не менше ста, – продовжив той, анітрохи не переймаючись її присутністю.

Шойман покосився на пані Танатович, але та й далі дивилася перед собою і ніяк не реагувала на сказане.

– Вона подорожує сама? – поцікавився лікар.

– Ні, за столиком праворуч від мене її прапраправнучка... Шльондра, яку світ не бачив. Все не дочекається, коли стара віддасть Богові душу, бо спадок залишиться чималий і практично весь дістанеться їй.

Шойман знову боязко подивився на стару, але переконавшись, що вона й цього разу нічого не почула, перевів погляд на спадкоємицю. Дівчина була красунею: чорняве хвилясте волосся, правильні класичні риси обличчя і сліпочно-біла посмішка, яку вона час від часу дарувала своєму співрозмовнику.

– Чому ви її так назвали? – запитав доктор.

– Можете викликати мене на поєдинок, – іронічно відповів той.

Шойман байдуже махнув рукою.

– Шльондра то шльондра...

– Її грав кожен, в кого стоїть і є гроші!

– Послухайте, пане Цахере!.. Ми говоримо все-таки про жінку!

Обличчя віденця почервоніло від обурення.

– Гарзд.

Співрозмовник виставив уперед долоню, намагаючись втихомирити цим жестом доктора. Той нервово ухопив склянку з коньяком і випив його одним вправним рухом.

– Наполеон нас порятує, – вдруге озвалася пані Танатович, – Наполеон шляхетний лицар і не дасть Польщі загинути.

– Наполеон давно помер, люба пані, – буркнув Цахер, – навіть для вас і для Польщі...

– Чому ми прямуємо до Станіслава? – запитав доктор, щойно пані Танатович від них відвернулася. – І як ми звідти потрапимо до Відня? Ви обіцяли все пояснити.

– Звісно, пане докторе. Можете не турбуватись, ви заплатили свої гроші недарма. До речі, ось розписка, що я їх отримав, а отже й свідомий своїх зобов'язань.

Чоловік сягнув рукою до внутрішньої кишені і дістав звідти складений удвоє папір.

– Прошу.

Лікар пробігся поглядом по рівних рядках.

– З цим зрозуміло, – кивнув Шойман і заховав документ.

– Тоді перейдемо до основного. За дві години ми будемо в Станіславі, де ви та інші пасажери цього потягу поселитесь в найкращих номерах готелю «Брістоль». На відпочинок матимете рівно добу, до наступної ночі. Тоді вас буде запрошено на прощальний бенкет, де ви зможете зустрітися з самим графом фон Шуленбургом...

– Гадки не маю хто це, – перебив доктор.

– Граф фон Шуленбург – це той, хто вигадав спосіб врятувати вас від російського потопу. Зберегти ваші вуха для високої музики, очі для розкішних палаців, а всі ваші чуття для епохи, яка невдовзі загине тут, але, маю надію, збережеться в Австрії. До Відня ви, пане докторе, та всі, хто зараз в цьому потязі, вирушите на дирижаблі. Одна ніч польоту, і ви у столиці.

Очі доктора округлилися.

– На дирижаблі? Ви жартуєте? – запитав він.

– Аж ніяк. На землі починається війна, отже треба пересуватися над землею.

Шойман не міг повірити. Так, він чув про ці літаючі кулі та літаючі сигари, але ніколи їх не бачив, не те що не літав.

– А це безпечно? – стривожився доктор.

– Абсолютно, – запевнив Цахер, – «Саубха», так називається дирижабль графа фон Шуленбурга, вже не вперше долає таку відстань. Щоразу вночі і щоразу успішно.

– Чому вночі? – запитав лікар.

– Вдень дирижабль можуть помітити військові або поліція, – пояснив той, – тоді це буде його останній політ.

Доктор облизав пересохлі губи.

– Що ж, – промовив він хрипливатим голосом, – летіти – значить летіти.

– «Саубха» – надзвичайно комфортне судно, – запевнив Цахер, підводячись з-за столу, – ви й не помітите ночі, пане

Шоймане. А вранці наступного дня вже питимете ароматну віденську каву. З цинамоном, як ви, мабуть, любите...

Лікар хотів заперечити і сказати, що не любить цинамону, але передумав. Цахер подався кудись за інший столик, і доктору не спало на думку нічого іншого, як замовити ще коньяку.

– Йди до своїх курвів! – несподівано крикнула пані Танатович.

Цього разу вона привернула загальну увагу, і в якусь мить Шойман зловив на собі зо два десятка зацікавлених поглядів.

– Стара порхавка, – тихо промовив він і, не дочекавшись випивки, рушив до свого купе.

За дві години оголосили, що потяг прибув до Станіслава. Пасажири зійшли на віддалений перон, поруч з яким в темряві на них чекало декілька автомобілів. Невдовзі вони рушили нічним містом і зупинилися біля входу до готелю «Брістоль». Прибулих радісно привітав консьєрж і, не гаючи ані хвилини, вручив кожному гостю ключ від його апартаментів. Таким чином, вже за декілька хвилин доктор Шойман простягся на зручному ліжку чималого «напівлюкса». Його потурбував тільки порт'є, що приніс багаж. Лікар неохоче поплентався до дверей і, тицьнувши тому чайові, повернувся назад. Не роздягаючись, пасажир таємного потягу з насолодою дав хропака.

Вранці доктор Шойман прокинувся у доброму гуморі.

Відчинивши вікно, він побачив, що на вулиці починався дощ. Після декількох днів пекельної львівської спеки йому хотілося стрибати від радощів.

Швидко одягнувшись, він спустився вниз на сніданок, а тоді попросив у консьєржа парасолю і подався гуляти містом. Дощовий Станіслав нагадав доктору дощовий Відень, і якоїсь миті Шойман заплющив очі, уявивши, що насправді він десь на Рінгштрассе. Втім, коли й розплющив, то анітрохи не засмутився, бо в цьому місті йому також виявилось добре. Хіба що євреїв-торговців на центральній площі Станіслава було більше. Проте менше, ніж у Львові. І, як здалося Шойману, ціни тутешні гendлярі не завищували, лякаючи дикими москалями, що наближались зі сходу.

Торговців у всіх галиційських містах поліція зазвичай проганяла з центральних площ і вулиць, але тепер, коли імперія почала війну, поліціантам було не до них. Міщани скуповували все, що могли, а поліція та жандарми займалися, здебільшого, мобілізацією населення.

Доктор Шойман з приємністю розумів, що йому байдуже, скільки коштують сіль та борошно, адже завтра він буде у Відні, а там і поготів можна не перейматися такими дурницями. В своєму будинку на Картнерштрассе, подалі від цього провінційного божевілля, найперше, він доручить служниці приготувати для нього ароматичну ванну, а потім подати до кабінету справжній віденський сніданок. Вдень він провідає друзів і розповість їм за чаркою шнабсу про свої пригоди, а

ввечері подасться в оперу.

Такі думки примушували його посміхатись. І схоже, він був єдиним, хто посміхався в цей дощовий день, мабуть, в цілому Станіславі. Хоча, ні... Решта втікачів зі Львова також могли б зараз посміхатись.

Ввечері, о десятій годині, доктор Шойман одягнув свій найкращий костюм і спустився до бенкетної зали готелю. Біля входу його зустрів усміхнений кельнер і запропонував вина. З радістю взявши бокал, доктор глянув на присутніх, а ті, в свою чергу, дружно звели погляди на нього. Струнний квартет в глибині зали щойно закінчив якийсь урочистий вальс і серед тиші почувся старечий голос:

– Ось знову той, що з курвами волочиться!..

Авжеж! Куди без пані Танатович! Вона сиділа на стільці досить далеченько від входу, і залишалось тільки заздрити, що в такому віці стару ще не підводив зір.

– Бабусю, заради Бога, припиніть! – почувся розпачливий голос її спадкоємиці.

На щастя, музиканти зрозуміли, що варто вступати знову і швидко розпочали новий вальс, порушивши незручну тишу. Шойману нічого іншого не залишалось, як відійти убік і пити своє вино.

Спадкоємиця пані Танатович з винуватим виглядом підійшла до нього.

– Пробачте, прошу вас, – сказала вона, – моя родичка вже в досить поважному віці і не завжди тямить, що говорить.

– Пусте, – усміхнувся той, – я добре розумію такі речі. Я лікар... Мене звати Пауль Шойман.

– Домініка Ліновська, – відповіла вона, – а пан справді лікар?

Спадкоємиця чомусь перепитала з такою цікавістю, мовби Шойман виявився факіром або ковтачем ножів.

Чоловік підтвердив.

– А чим саме займаєтесь? – вирішила уточнити Домініка.

– Лікую шкіру...

– Як цікаво, пане Шоймане!

Лікар по-дурному всміхнувся, гадки не маючи, що відповідати на такі слова. На щастя в залі несподівано залунали гучні оплески музикантам. Таким чином квартет урятував його вдруге за вечір.

Час від часу прибував хтось новий, так само зустрічався зняковілим поглядом з присутніми, брав бокал з вином і відходив убік. Більшість насправді добре знали одне одного і за інших обставин, десь посеред міста чи в якому-небудь локалі, радо б теревенили про все на світі. Але зараз кожен волів мовчки поглинати вино та рештки кисню, якого в цій залі ставало дедалі менше і вже відчувалась духота.

Так, мабуть, випадково зустрічаються знайомі в лихварському будинку чи в борделі. Залишається тільки змовницьки кивнути один одному або стримано посміхнутись, тим самим домовившись про взаємну мовчанку. Звісно, ці заможні постояльці люксового «Брістолю» більше раділи тим, кого

бачили вперше.

Доктор Шойман упізнав президента Львова, Йосифа Нойманна, і директора оперети, Франца Геллера. Обидва були з сім'ями, а їхні дружини з маленькими стриженими песиками. Неподалік від них стояв директор львівської поліції Вільгельм Шехтель. «Он які люди тікають, – подумалось доктору, – а Нойманна і Шехтеля навіть не зупиняє те, що у Відні їх обох, найпевніше, заарештують. Причому, директора поліції чекатиме трибунал. Отже, справи у Львові дуже кепські...». Серед інших були також два його колишні пацієнти, яких він колись рятував від псоріазу: банкір Давид Кац, віденець, як і Шойман, та ювелірний магнат Леон Шталь. Обидва, звісно ж, вдавали, що не бачать доктора. Віденець знято смалив сигару, а Шталь безперервно підносив до світла склянку з вином. Що він там досліджував, було відомо тільки йому, бо зазвичай кольори вина вдається розгледіти одразу.

Видно було також вже знайомі постаті фотографа Заклетського та Генріха Цахера. Обидва з'являлись то тут, то там, весело перемовляючись з присутніми, вочевидь для того, щоб якимось розрядити атмосферу.

Втім за них це поступового робив алкоголь. Після другої-третьої склянки львів'яни почали впізнавати один одного, а деякі навіть вирішили привітатись і розпочати розмову.

– Можна вас попросити дещо, пане лікарю? – озвалася Домініка, коли оплески затихли.

Шойман помітив, що на її обличчі з'явився сором'язливий рум'янець.

– Звичайно, я до ваших послуг, – відповів лікар.

– Я вже рік мордююся бородавкою, все ніяк не можу позбутися. А вона велика й болюча... – промовила Ліновська, – чи не могли б ви якось поглянути?

Попри те, що бородавки були безперечно його фахом, доктору Шойману стало неприємно. Отже, на іншу зацікавленість своєю персоною він не заслуговує! Втім доктор запевнив, що спробує допомогти.

– Вона в дуже... особливому місці, – уточнила Домініка, перед цим завбачливо роззирнувшись довкола, аби переконатись, що ніхто, крім Шоймана, її не почує.

– Не турбуйтеся, панянку, я бачив бородавки в різних і часто досить несподіваних місцях, – відповів лікар, втомлено посміхаючись, – скажіть мені на вушко, де вона у вас.

Домініка зашарілась до краю.

– Зрештою, – промовила вона, – лікар як священик, правда?...

Шойман ствердно кивнув. Тоді Ліновська наблизилла уста до його вуха і щось тихо прошепотіла. Від почутого в доктора пересохло в горлі. Хоч, здавалось, жодних несподіванок для нього бути не могло.

– То пан подивиться, – перепитала вона, не сміючи тепер звести на нього погляду.

– Обов'язково, – запевнив Шойман, – гадаю, найкраще це

буде зробити в моєму віденському кабінеті.

Ліновська подякувала і повернулася до пані Танатович, бо та вже починала нову промову про те, що Наполеон врятує Річ Посполиту.

Зненацька з'явилася ще одна гостя. Це була молода чарівна брюнетка в елегантній дорожній сукні. З її появою більшість балачок нагло урвалися, і присутні, як чоловіки, так і жінки, прикипіли до неї очима. Жінка, проте, не розгубилась і відповіла чарівною усмішкою. Нова гостя відмовилась від вина, і, оскільки була без кавалера, то одразу декілька чоловіків наввипередки рушили до неї пропонувати кавалерські послуги. Найпрудкішим виявився фотограф.

– Моє шанування, пані! Дозвольте відрекомендуватись. – трохи захекавшись, промовив він, – Алекс Заклетський...

– Емма Штайнер, – відповіла жінка.

Шойман був неподалік, тому розчув її ім'я.

– З дозволу пані, – галантно продовжив Заклетський, пропонуючи гості руку.

– Залюбки, – відповіла вона і рушила з ним у глибину зали.

Решта чоловіків, серед яких і доктор, спопеляли Заклецького заздрісними поглядами, але той нікого, окрім своєї чарівної супутниці, не помічав.

І нарешті, коли вже всі виснажились розмовами на штучні теми і було знищено більшу частину вина й закусок, до зали урочисто зайшли граф і графиня фон Шуленберг. При-

сутні радісно і з полегшенням зітхнули. Отже, їхнє чекання завершилось!

– Дорогі наші друзі, – сказав граф, – ми з графінею найперше просимо вибачення за те, що змусили вас так довго чекати. Річ у тім, що мені хотілося особисто перевірити готовність «Саубхи» до нашої нічної мандрівки. Графиня щоразу мене підганяла, нагадувала про вас...

– Але граф настільки ж відповідальний, наскільки і впертий, – підхопила дружина, – тому й не заспокоївся, доки не оглянув кожен гвинтик.

Вони з ніжністю подивилися одне на одного, і зал не втримався від оплесків. Подружжя Шуленберг були гарною парою. Графиня – вродлива жінка, граф – статечний чоловік, обоє були взірцем вишуканості та шляхетності.

– Однак тепер, – продовжив Шуленбург, – я особисто маю цілковиту певність, що нашу подорож не зіпсують технічні негаразди... Пані та панове, світ, до якого ми звикли, стрімко змінюється. Точніше, він тікає від нас, відходить щоразу далі на захід. Ми, на жаль, не можемо змінити обставини і зробити так, щоб старі цінності залишились в Галіції. Але ми можемо податися за ними слідом. Ми ті, хто залишався тут до останнього і тепер опинився в пастці військового стану. Порятунком з цієї пастки стане наша «Саубха»... Світ вже ніколи не буде таким, як раніше, але нам у ньому все ще знайдеться острівець старої Австрії.

Знадвору стоять ті самі автомобілі... Вони відвезуть нас

цього разу до таємного доку з дирижаблем. Це наші останні години в новому світі.

Розділ V

6 серпня 1914 року, о дев'ятій годині вечора, заступник директора львівської поліції Адам Вістович вийшов з приміщення Промислового музею, де в тісному кабінеті поруч виставкової зали вранці було вбито наглядача імператорського діаманту Фелікса Проймана. Розслідування смерті цього бідолахи можна було б відкласти, з огляду на тривожні вісті зі сходу, але зник сам діамант і навіть його копія. Зникнення родинної реліквії Габсбургів у Відні не подарують, навіть якби насувався другий потоп... Адам Вістович почувався препаскудно, виглядав похмуро і смалив десятку цигарку за вечір. Він достеменно знав, що його шефові вже подзвонили з Міністерства поліції і наказали розплутати цю справу за лічені дні. Тобто знайти діамант і вбивцю наглядача. Директор поліції Вільгельм Шехтель найочевидніше не пішов сьогодні додому як зазвичай о шостій, а залишився, щоб дочекатися Вістовича. Йому потрібні новини, а новин у заступника не було...

Було відомо тільки, що вбивство сталося під ранок, можливо вночі. Діамант Габсбургів наглядач, швидше за все, віддав сам. Жодної свіжої подряпини на замках, яка би свідчила, що людина відмикає їх уперше, поліцейські не знайшли. Отже, це зробив Пройман. Провіреном рухом відікнув і віддав комусь фамільний діамант імператорської ро-

дини. Після цього отримав кулю в потилицю... Поліцейські, що охороняли залу, стверджують, що до Проймана ніхто не заходив. Останнім візитером була пані Штайнер, але він проводжав її радісний та усміхнений. І що найдивніше, поліцейські не чули пострілу. При згадці про це Вістовича охопила злість. Як, чорт забирай, можна було не почути? Навіть якби охоронці були п'яні в дупу і спали, звук пострілу їх би розбудив. Але ті були тверезі і всі троє стверджували, що до ранку не стулили очей.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.